

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Микола Афанасьєв
Микола АФАНАСЬЄВ

Інституційна система Європейського Союзу
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань ***Vсі***
Спеціальність ***Vсі***
Освітній рівень ***другий (магістерський)***
Освітня програма ***Vсі***

Вид дисципліни ***вибіркова***
Мова викладання, навчання та оцінювання ***українська, англійська***

Завідувач кафедри міжнародної економіки
та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Надія ПРОСКУРНІНА
Надія ПРОСКУРНІНА

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародної економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності Протокол № 1 від 28.08.2020 р.

Розробники:

Брусільцева Г.М., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни: Актуальність навчальної дисципліни «Інституційна система ЄС» визначається тим, що Європейський Союз має унікальний механізм управління. Саме інститути ЄС виступають основними регуляторами інтеграційних процесів, забезпечуючи послідовність та ефективність політики і дій цієї організації. Унікальність інституційного механізму полягає в тому, що інститути ЄС наділені виключною компетенцією у певних сферах, які раніше належали до суверенних прерогатив держав – учасниць Євросоюзу: вони можуть ухвалювати нормативно-правові акти більшістю голосів і зобов'язувати ними фізичних, юридичних осіб, органи держав безпосередньо, без трансформації цих актів у внутрішні правовпорядки.

Знання з дисципліни «Інституційна система ЄС» дозволять майбутнім фахівцям сформувати наступні компетенції з туризму, а саме оцінювати стан європейських інтеграційних процесів, орієнтуватися в інституційній побудові ЄС, різноманітності політик ЄС; використовувати управлінський досвід ЄС в процесі європейської інтеграції України.

Вивчення курсу базується на відповідному рівні загальних знань та навичок, які отримані при засвоєнні студентами загальнонаукових, гуманітарних та спеціальних дисциплін.

Мета навчальної дисципліни:

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей щодо аналізу, оцінки і особливостей інтеграційних процесів та інституційного вдосконалення Європейського Союзу, адаптації підприємств в умовах європейської інтеграції України.

Курс	1 М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макроекономіка	Регіональна політика розвитку інтеграції до ЄС
Мікроекономіка	
Міжнародна економіка	
Міжнародне право	
Політика європейської інтеграції	

1. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Визначати сутнісні характеристики європейської інтеграції	Знання, вміння та навички щодо визначення теорії європейської інтеграції
Визначати ключові етапи інституційного розвитку ЄС	Знання, вміння та навички щодо передумов виникнення і еволюцію розвитку ЄС; знання основних етапів

Компетентності	Результати навчання
	інституційного вдосконалення
Проводити аналіз правових рамок діяльності ЄС	Знання правових основ формування та розвитку інституцій ЄС
Визначати розподіл повноважень в інституційній системі ЄС	Знання місця та функцій ключових інституцій ЄС; знання алгоритму їх діяльності
Формувати стратегію економічного розвитку з урахуванням політичного фактору	Знання особливостей політичного процесу та технології прийняття політичних рішень в ЄС
Визначати технологію розробки та реалізації рішень в ЄС	Знання місця та функцій ключових інституцій ЄС; знання алгоритму їх діяльності
Формувати напрями співробітництва в рамках діяльності допоміжних інституцій ЄС	Знання особливостей діяльності допоміжних інституцій ЄС
Здійснювати аналіз спільних політик ЄС	Знання цілей та принципів спільних політик, політико-правові та інституційні засади галузевих політик ЄС
Визначати вплив агенцій на виконання повноважень ЄС	Знання про спеціалізовані та децентралізовані агенції ЄС
Формувати стратегію інтеграції України до ЄС	Знання про історію та основні етапи відносин Україна ЄС

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Формування інституційної системи Європейського Союзу

Тема 1. Теоретичні засади інтеграційних процесів

1. Поняття інтеграції..

Види інтеграції. Інтеграція та співробітництво. Об'єктивні та суб'єктивні передумови інтеграційних процесів. Розвиток інтеграційних процесів в контексті глобалізації. Інтеграція як спосіб подолання конфліктності на європейському контенті. Формальна та неформальна інтеграція.

2. Етапи (фази) інтеграції.

Етапи економічної інтеграції та поширення інтеграційних процесів. Етапи формування та особливості інституційної системи ЄС. Інституційна модель ЄСВС. Еволюція організаційної моделі Європейських Співтовариств згідно з установчими договорами ЄС. Структура інституційної системи Європейського Союзу, її характерні риси. Спроби конституціоналізації ЄС. Реформування в Європейському Союзі. Еволюція ролі та статусу інститутів ЄС в його організаційній моделі. Принципи формування та функціонування, повноваження інститутів ЄС.

3. Основні підходи щодо пояснення інтеграційних процесів.

Міжурядовий підхід, федералізм, функціоналізм/неофункціоналізм, транс акціональний підхід.

Тема 2. Еволюційні етапи розвитку Європейського Союзу та інституційні вдосконалення

1. Історичні, економічні та політичні засади інтеграції в Європі.

План Маршалла (1948) та початок європейської економічної інтеграції. Організація європейського економічного співробітництва, Європейський платіжний союз. Меморандум Ж. Монне та Декларація Р. Шумана 9 травня 1950 р.

2. Три етапи та опори в розвитку інституцій ЄС.

Маастріхтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн-членів - наступний етап та друга опора в розвитку ЄС. Шенгенські домовленості та процесі європейської інтеграції. Правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики) - третя опора ЄС. Роль Амстердамського договору в розвитку «третьої опори». Прямі вибори в Європарламент, громадянство ЄС, спільні інститути та союзне право як чинники поглиблення політичної інтеграції в Європі.

3. Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації.

Лісабонський договір (2009 р.) та його значення для розвитку інституційної системи Європейського Союзу.

Тема 3. Правові засади інституційної системи ЄС

1. Предмет, мета та метод права ЄС.

Історичні, економічні та політичні засади інтеграції в Європі. Джерела права ЄС.

2. Первинне право ЄС та основні акти, що до нього відносяться.

Єдиний Європейський Акт. Маастріхтський договір. Наступність Маастріхтського договору стосовно попередніх установчих актів. Амстердамський договір та реформування ЄС. Ніццький договір. Європейський Конвент та конституційна реформа ЄС. Лісабонський договір. Сучасна структура ЄС. Вторинне (похідне) законодавство ЄС.

3. Система і принципи прийняття рішень в інститутах ЄС.

Етапи і особливості законотворчого процесу в ЄС. Консультаційна процедура. Процедура згоди (ст. 251, 252 ДЄС). Процедура співпраці (ст. 252 ДЄС). Процедура спільного ухвалення рішень (251). Процедура соціального партнерства.

Тема 4. Інституційний механізм ЄС

1. Інститути європейських спільнот та ЄС.

Етапи формування та особливості інституційної системи ЄС. Інституційна модель ЄСВС. Еволюція організаційної моделі Європейських Співтовариств згідно з установчими договорами ЄС.

2. Структура, повноваження, принципи формування та функції сучасних інститутів ЄС.

Структура інституційної системи Європейського Союзу, її характерні риси. Спроби конституціоналізації ЄС. Реформування в Європейському Союзі. Еволюція ролі та статусу інститутів ЄС в його організаційній моделі. Принципи формування та функціонування, повноваження інститутів ЄС.

3. Наднаціональність інститутів ЄС.

Лобювання на наднаціональному рівні в ЄС. Європейські групи інтересів. Розподіл владного впливу серед держав-членів ЄС та легітимність прийняття рішень

Тема 5. Політична система ЄС.

1. Особливості політичної системи ЄС.

Основні політичні функції ЄС. Складові політичної системи ЄС. Порівняння організаційних моделей ЄС, міжнародних міжурядових організацій, конфедеративних та федеративних утворень. Вплив інтеграційних процесів на національний суверенітет.

2. Розподіл повноважень та принцип субсидіарності в ЄС.

Чинники, методи, етапи та рівні розробки політики ЄС. Міжінституційний вимір прийняття рішень в ЄС. Моделі реалізації політичного процесу в ЄС. Особливості стратегічного програмування та планування в ЄС. Особливості політичної системи ЄС.

3. Загальні принципи й визначальні риси політико-правової системи.

Пріоритет права співтовариств над національним; принцип прямої дії права Співтовариств. Правосуб'єктність в ЄС. Загальні принципи й визначальні риси правової системи Співтовариств: пріоритет права співтовариств над національним; принцип прямої дії права Співтовариств. Правосуб'єктність в ЄС

Змістовий модуль 2. Функціонування інституційної системи ЄС

Тема 6. Основні інституції ЄС

1. Європейська Рада.

Президент Європейської Ради. Високий представник із зовнішньої та безпекової політики. Європейська Рада як орган політичного керівництва.

2. Рада Міністрів та її компетенція.

Головний орган в ухваленні рішень в Європейському Союзі. Конфігурації Ради Міністрів ЄС. Процедури голосування в Раді Міністрів.

3. Європейський Парламент.

Вибори до європарламенту. Політичні групи та їх відповідальність. Розробка та ухвалення законодавчих актів. Обрання Президента та затвердження складу Європейської Комісії. Види законодавчих процедур у ЄС.

4. Єврокомісія та її компетенція.

Виконавчий орган ЄС, принципи формування складу Комісії після 2014 року. Відповідальність Комісії. Генеральні директорати та генеральний секретаріат. Президент та Віце-президент Єврокомісії. Роль Європейського Парламенту в законодавчій процедурі. Види законодавчих процедур у ЄС.

5. Функції Суду ЄС.

Роль ЄСП у правотворчому процесі. Найвищий Суд ЄС. Судді та генеральні адвокати. Функції Суду ЄС. Інші інститути ЄС: Загальний Суд, ЄЦБ. Судді та генеральні адвокати.

Тема 7. Допоміжні інституції ЄС

1. Дорадчі органи ЄС,

Консультативні органи ЄС. Економічний і соціальний комітет. Комітет регіонів. Спеціалізовані фонди ЄС. Соціальний європейський фонд, Європейський фонд розвитку.. Омбудсмен та його роль в організаційній системі ЄС. Роль автономних агентств у виробленні політики ЄС.

2. Європейський центробанк та банківська система.

Фінансові ресурси й установи ЄС. Європейський інвестиційний банк: членство, функції, організаційна структура. Європейський інвестиційний фонд. Європейський центральний банк: функції, організаційна структура

3. Суд аудиторів та його функції.

Перевірка законності та правильності прибутків та видатків. Підготовка звітів. Оприлюднення результатів досліджень. Розташування Суду аудиторів.

4. Омбудсмен.

Обрання, функції та повноваження омбудсмена ЄС. Європол.

Тема 8. Спільні політики ЄС

1. Розвиток та договірна база спільних політик ЄС.

Класифікація спільних політик ЄС: горизонтальні й секторальні, фундаментальні й вторинні політики. Фінансування спільних політик. Бюджет ЄС. Джерела надходжень та видатки бюджету ЄС. Горизонтальні політики ЄС.

2. Регіональна політика та політика згуртування.

Цілі та принципи регіональної політики ЄС. Політико-правові та інституційні засади регіональної політики ЄС. Етапи розвитку регіональної політики ЄС. Транскордонне співробітництво. Єврорегіони. Спільна екологічна політика. Інституційні засади, фінансові інструменти та напрями екологічної політики ЄС. Еволюція політики охорони навколишнього середовища. Боротьба з глобальною зміною клімату в ЄС.

3. Галузеві політики ЄС.

Торгівельна політика: інструменти та механізми реалізації. Цілі й принципи Спільної сільськогосподарської політики. Пошуки шляхів структурного реформування ССП. Еволюція спільних політик у сфері рибальства; конкуренції; транспорту і промисловості. Формування системи Пан'європейської мережі як найбільш актуальне питання транспортної політики ЄС. Розвиток енергетичної політики ЄС. Енергетична стратегія ЄС. Пріоритети зовнішньої енергетичної політики ЄС. Особливості та перспективи співпраці України з ЄС в енергетичній сфері. Науково-технічна й інноваційна політика ЄС. Засади спільної політики щодо дослідницької діяльності ЄС. Рамкові програми у сфері НДД. Лісабонська стратегія збалансованого розвитку і зростання в регіоні ЄС

Тема 9. Агентства ЄС

1. Виникнення та розвиток агенцій ЄС.

Роль та функції агенцій ЄС. Правовий статус агенцій Європейського Союзу. Виконання специфічних технічних, наукових або адміністративних завдань агенціями ЄС.

2. Чотири групи агентств Європейського Союзу.

Агентства Співтовариства. Агентства у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Агентства у сфері співробітництва поліцейських та судових органів в кримінально-правовій сфері. Виконавчі агентства. Моніторингові центри та виконавчі агентства ЄС.

3. Перспективи реформування агенцій ЄС.

Участь України у діяльності агенцій та програм ЄС.

Тема 10. Відносини Україна - ЄС

1. Ідентичність України та процеси європейської інтеграції.

Участь України у субрегіональних інтеграційних процесах, польсько-українське співробітництво як стимули європейського напряму української інтеграції. Європейської політики сусідства (ЄПС) та розвиток відносин з ЄС. Участь України в ініціативі ЄС "Східне партнерство": природа, цілі, формати діалогів.

2. Правові засади та механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Переговори між Україною та Європейським Союзом стосовно укладення Угоди про членство в ЄС.

3. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС.

ЄС як інвестор та торговельний партнер України. ЄС як інвестор та торговельний партнер України. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. Проблема інтеграції України як чинник внутрішньополітичної боротьби.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, семінари-дискусії, робота в малих групах, мозкові атаки, презентації.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів;
- модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;
- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку за перший семестр та іспиту за другий семестр, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни **за перший семестр** проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях (1 бал за кожне заняття) за умови виконання студентом активної участі в обговоренні теми заняття, становлення питань та висловлюванням своєї думки стосовно теми заняття; загальна кількість балів 16;

активна участь у обговоренні на семінарських та виконанні завдань практичних заняттях (1 бал за кожне заняття, за умови виконання студентом активної участі в дискусії стосовно теми заняття; загальна кількість балів 16;

Форми поточного оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

завдання за темами. Протягом семестру студенти виконують завдання з усіх тем, а саме: теми 2, 3, 4,5, 9; максимальний бал за кожне завдання - 4 бали (загалом 20 балів);

індивідуальні опитування. Протягом семестру студенти проводять індивідуальні опитування з усіх тем; максимальний бал за кожне опитування - 2 бали (загалом 10 балів);

презентації / доповіді. Протягом семестру студенти виконують презентації за темами 1; 2; 3; 6; 7; 8; 10; максимальний бал за кожну - 4 бали (загалом 28 балів);

письмові тести. Протягом семестру студенти виконують два письмові тести після модулів 1 та 2; максимальний бал - 5 балів (загалом 10 балів).

Підсумковий контроль знань та компетенцій студентів з дисципліни здійснюється на підставі підсумкового тесту, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, вміння творчо використовувати накопичені знання, вміння формулювати ставлення студента до певної проблеми дисципліни тощо.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімальна кількість балів за поточний та модульний контроль протягом семестру становить 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів,

отриманих під час іспиту, а також балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	Задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	Незадовільно	не зараховано

Рейтинг план навчальної дисципліни

	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
<i>Перший семестр</i>				
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 1. (2 тижні)	Лекція	Тема 1. Теоретичні засади інтеграційних процесів	Робота на лекції	2
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Історичні, економічні та політичні засади інтеграції в Європі. 2. Три етапи та опори в розвитку інституцій ЄС. 3. Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації. 4. Еволюція ролі та статусу інститутів ЄС в його організаційній моделі . 5. Принципи формування та функціонування, повноваження інститутів ЄС.	Активна участь в обговоренні	2
			презентація / доповідь	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2
<i>Аудиторна робота</i>				
2. (2 тижні)	Лекція	Тема 2. Еволюційні етапи розвитку Європейського Союзу та	Робота на лекції	2

		інституційні вдосконалення		
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Співвідношення понять “право ЄС” і “європейське право”. 2. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом. 3. Принципи права ЄС: поняття, класифікація, джерела.	Активна участь в обговоренні	2
			презентація / доповідь	4
			Презентація результатів самостійної роботи	4
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		2
Тема 3. (2 тижні)	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 3. Правові засади інституційної системи ЄС	Робота на лекції	2
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Структура, повноваження, принципи формування та функції сучасних інститутів ЄС. 2. Наднаціональність інститутів ЄС. Основні інституції ЄС	Активна участь в обговоренні	2
			презентація / доповідь	4
			Презентація результатів самостійної роботи	4
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 4. (1 тижні)	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 4. Інституційний механізм ЄС	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь в обговоренні	1
			Презентація результатів самостійної роботи	3
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 5. (1 тижні)	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 5. Політична система ЄС	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь в обговоренні	1

			Презентація результатів самостійної роботи	4
		Написання тесту	Письмовий тест	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2
Тема 6. (1 тижні)	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 6. Основні інституції ЄС	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Генезис інституційної системи ЄС 2. Основоположні принципи інституційної системи ЄС 3. Європейський парламент: склад і порядок формування, правовий статус депутатів, організаційна структура, повноваження, порядок роботи.	Активна участь в обговоренні	1
			презентація / доповідь	3
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2	
Тема 7. (1 тижні)	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 7. Допоміжні інституції ЄС	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Органи ЄС: статус, функції та завдання. 2. Агенції ЄС: статус, функції та завдання. Джерела правового статусу агенцій ЄС. 3. Джерела правового статусу органів ЄС.	Активна участь в обговоренні	1
			презентація / доповідь	4
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2	
Тема 8. (2	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 8. Спільні політики ЄС	Робота на лекції	1

	Практичне заняття	Семінарське заняття Спільна політика як основний інструмент реалізації економічної і політичної інтеграції ЄС. Розвиток та договірна база спільних політик ЄС. Класифікація спільних політик ЄС: горизонтальні й секторальні, фундаментальні й вторинні політики	Активна участь в обговоренні	1	
			презентація / доповідь	3	
	Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2	
Аудиторна робота					
Тема 9 (1 тиждень)	Лекція	Тема 9. Агентства ЄС	Робота на лекції	1	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь в обговоренні	1	
			Презентація результатів самостійної роботи	4	
	Самостійна робота				
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2
	Аудиторна робота				
Тема 10 (2 тижні)	Лекція	Тема 10. Відносини Україна - ЄС	Робота на лекції	1	
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Історія взаємовідносин України і Європейського Союзу. 2. Домовленості між Україною і Європейським Союзом. 3. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу.	Активна участь в обговоренні	1	
			презентація / доповідь	4	
		Написання тесту	Письмовий тест	5	
	Самостійна робота				
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2
		Всього		100	

Рекомендована література

Основна література:

1. Брусільцева Г.М. Конспект лекцій «Інституційна система Європейського Союзу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7596>

Додаткова література:

2. Бжезинський З. Україна та Європа//Національна безпека і оборона//2000.- № 7.
3. Василенко С. Загальноєвропейський інтеграційний процес і сучасна геостратегія України.- Людина і політика. - 2000.- № 5.
4. Вахудова А. Нерозділена Європа: демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму/Пер. з англ.. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
5. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. –К., 2009.
6. Грицяк І.А., Говоруха В.В., Стрельцов В.Ю. Правова та інституційна основи Європейського Союзу. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ „Магістр”, 2009. – 620 с.
7. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу. Навч. посібник.- К.: К.І.С., 2004.
8. Друзенко Г. Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу. -К. Юстиніан, 2008.
9. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л.В. Губернського. –К.: Знання, 2009. – 751 с.
10. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики: мат. засідання „круглого столу” /за заг. ред. О.В.Снігир – К.: НІСД, 2010. – 64 с.
11. Європейська інтеграція України: Політико-правові проблеми / За ред. В.П.Горьатенка: Монографія. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005.
12. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз.- К., 1996.
13. Інтернаціоналізація вироблення політики: Інституційні та організаційні підходи до інтеграції внутрішньо національних та міжнародних аспектів вироблення політики//Пер. з англ.М.Д.Полонського.- К., 2000.
14. Казаринова Д.Б. Конституция ЕС: сущность, причины провала и возможные перспективы // Вестник Российского университета дружбы народов. – Серия: Политология. – 2007. – № 1. – С. 84–93.
15. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження. – К., 2007.
16. Луканин Д.В. Амстердамский договор: новый этап институциональной реформы ЕС// Полис. – 2000. – № 5.
17. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2005. – 466 с.
18. Посельський В. Конституційний устрій Європейського Союзу. Навчальний посібник: К., ”Таксон”, 2005. -280с.
19. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. – К.: Смолоскип, 2002.
20. Роккан С., Урвин Д. Политика территориальной идентичности. Исследования по европейскому регионализму// Логосю – 2003. – № 6.
21. Світова та європейська інтеграція: організаційні засади. Навч. посібник/ За ред. Я.Й. Малика, М.З. Мальського.- Львів, 2000.
22. Стрежнева М. Структурирование политического пространства в Европейском Союзе (Демократизация)// МЭиМО. – 2009.– № 12; 2010. – № 1.

23. Східне партнерство: додаткові можливості для євроінтеграції України. /за ред. В. Мартинюка. К.: агентство „Україна”, 2009. – 84 с.
24. Україна – Європейський Союз: зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991 – 2009). / За заг. ред. С.О. Камишева, К.: Юстиніан, 2010. – 608 с.
25. Яхтенфукс М., Колер-Кох Б. Європейська інтеграція. К.: Києво-Могилянська академія, 2007. – 394 с.

Інформаційні ресурси

26. Шлях інтеграції у Європейський Союз: основні вимоги до членства. Етапи приєднання та інституційний механізм// <http://www.comparativelaw.kiev.ua/>
27. Pfetsch Frank R. The Politics of Culture and Identity in Europe// <http://europa.eu.int/comm/dg10/university/gov/docs/PFETSCHtexte2.doc>
28. Reflections on European Identity/ edit. By Thomas Jansen. – European Commission, Forward Studies Unit, 1999 (http://europa.eu.int/comm/cdp/working-paper/european_identity_en.pdf).